

⋮—⋮ Koers ⋮—⋮

TWEEMAANDELIKSE TYDSKRIF.

DEEL XVIII.	No. 5.	APRIL.	1951.
-------------	--------	--------	-------

DIE HUIDIGE WÊRELDSITUASIE EN DIE ROEPING VAN DIE CALVINISME TEN OPSIGTE DAARVAN.

(Inougurele rede van prof. J. C. van Rooy by die aanvaarding van
die rektoraat, 23 Februarie 1951).

Hooggeagte here, voorsitter en lede van die Raad van die P.U.K.vir C.H.O.,
Seergeagte kollegas van die doserende en administratiewe personeel,
Geagte dames en here studente,
Voorts alle belangstellendes hier aanwesig!

1. DIE HUIDIGE WÊRELDSITUASIE.

As wyle professor J. Huizinga in 1935 in sy „In de Schaduwen van
Morgen” 'n diagnose bied van die geestelike lyde van die teenswoordige
tyd, dan begin hy met die uitroep:

„Wij leven in een bezeten wereld!”

As hy hierdie toestand, wat hy 'n besete wêreld noem, nader kwalifiseer
dan sê hy o.m.: „Alom de twijfel aan de hechtheid van het maatschap-
pelijk bestel, waarin wij leven, een vage angst voor de naaste toekomst,
gevoelens van daling en ondergang der beschaving. Het zijn niet louter
benauwingen die ons overvallen in de ijle uren van den nacht, als de
levensvlam laag brandt. Het zijn weloverwogen verwachtingen, op
waarneming en oordeel gegrond. De feiten overstelpen ons. Wij zien
voor oogen, hoe bijna alle dingen, die eenmaal vast en heilig schenen,
wankel zijn geworden: waarheid en menselijkheid, rede en recht. Wij
zien staatsvormen, die niet meer functioneren, productiestelsels, die op
bezwijken staan. Wij zien maatschappelijke krachten, die in het dol-

zinnige doorwerken. De dreunende machine van dezen geweldigen tijd schijnt op het punt om vast te lopen."

Vir die behandeling van ons onderwerp is dit nodig dat ons begin met vir onself 'n voorstelling te vorm van die huidige wêreldtoestand, 'n wêreldtoestand wat Huizinga reeds in 1935 bestempel het as 'n besete wêreld.

Vooraf eers hierdie opmerking: As ons aan ons onderwerp reg sou wil laat wedervaar, dan sou dit 'n formidabele taak wees. Die huidige geleentheid bied ons nie die tyd daarvoor nie. Die voordrag wat ons tans aanbied, moet beskou word slegs as 'n geleentheidswoord.

Vir die kort saamvattende karakterisering van die huidige wêreld-situasie waaraan ek my tans waag, doen ek enkele grepe uit die volgende werke:

- (a) „In de Schaduwen van Morgen” (1926) deur J. Huizinga.
- (b) „Decadence” ('47 of '48) deur C. E. M. Joad.
- (c) „The Christian Message in a Non-Christian World” (1947) deur H. Kraemer (Professor in Godsdiensgeskiedenis, Leiden).

Vir ons doel gee ons 'n kort aanduiding van die huidige toestand t.o.v. enkele lewensfere om daarna te bepaal wat die roeping van die Calvinisme behoort te wees t.o.v. die toestand wat tans heersend is op hierdie gebiede.

Wat dan is die huidige toestand op religieuse gebied? Ons begin hiermee omdat die godsdiens by die Calvinis die allereerste en die allerslaaste plek inneem.

As C. E. M. Joad in sy resente werk „Decadence” die vraagstuk van verval vanuit 'n wysgerige standpunt benader, dan stel hy die vraag: Wat bedoel ons eintlik as ons die woord „decadent” gebruik met betrekking tot kuns, letterkunde, musiek, menslike karakter, gemeenskap? In sy poging om 'n gemeenskaplike kernbetekenis in al hierdie gevalle vas te stel, kom hy tot die gevolgtrekking dat die fundamentele betekenis van die term „decadence” is „the valuing of experience for its own sake, **irrespective of the object of experience and its quality.**” As hy later hierdie gedagte in 'n wysgerige vorm giet, dan generaliseer hy dit in die konsepsie „**the dropping of the object.**”

Wat hiermee bedoel word?

„This leaving out of the object (sê Joad) is an essential part of my definition of decadence; it is also a pervasive characteristic of the intellectual climate of our time.”

En as Joad self hierdie verval-beginsel van „dropping of the object” op die terrein van die godsdiens toepas, dan stel hy dit as volg: „In the sphere of religion . . . the generation which came to maturity in

the years between the wars lacks a creed. Broadly it holds no beliefs of any kind about the fundamental nature and government of the universe. It is not that it doubts—doubt, at least, implies interest; but the contemporary generation does not think about the matters which fall within the province of religion one way or the other.”

En wat is die geval op die gebied van die **moraal**, die sedelikheid, waaraan ses gebooe van die dekaloo naas die vier wat rondom die godsdien sentraliseer, gewy word?

Joad skets die toestand op hierdie gebied as volg:

„In the sphere of morals . . . it (the contemporary generation) has no code.”

When the foundations of the Christian code in Christian belief were sapped, it was unlikely that the superstructure of morals which was raised upon them would indefinitely survive. Nor has it done so . . . The moral level of behaviour has declined . . . This decline has occurred not merely in the sphere of sexual morals, it is also to be observed in the practice of the specifically Christian virtues, in charity, mercy, pity, honesty and unselfishness. This decline had already begun before 1914 and each of the two wars has accelerated the process.”

Saam met die geloof in God, saam met die geloof in die waarheidsbeginsels op godsdienstige gebied, het ook op morele gebied die hele struktuur van die Christelike moraal wat daarop gebou is, in duie gestort.

’n Volslae vernietiging dus na sy volle inhoud en omvang van die Christelike moraal soos op die Openbaring van God gebaseer.

Ons gaan vervolgens oor na die staatkundige gebied. Om ’n indruk te kry van die toestand op hierdie gebied, wend ons ons na die aanduiding deur Huizinga in sy genoemde geskrif voorgedra. Hoewel hierdie skrywer nie met die begrip „the dropping of the object” gewerk het nie, hoewel hy as by uitstek humanis, verval op staatkundige en ander terreine nie in die eerste instansie in agteruitgang op godsdienstige gebied maar slegs op sedelike en kulturele gebied gesoek het, het hy die vervaltoestand op staatkundige gebied en die gevolge daarvan raak en sterk geteken.

Heel kort saamgevat stel hy die saak as volg:

„Daar is en magsinstelling in die huidige wêreld wat volgens hierdie leer **absoluut** van karakter is: dit is **die Staat**. Die Staat kan nie onderwerp word aan die sedelike norme van die menslike samelewing nie. Die Staat staan **buite** alle moraal, so nie **bo** alle moraal nie. Elke poging om die Staat voor die uitspraak van die sedelike oordeel te roep, stuit af op sy eie outonome selfstandigheid. Die Staat mag **alles** doen. Hy mag kragtens eie bepaling van sy magsbelang en eie beslissing selfs ’n met

eed bevestigde trou verbreek. Geen leuen, geen bedrog, geen wreedheid jeens vreemdes of eie volksgenote kan hom as sleg en ongeoorloofd toegereken word as sy belang dit vereis nie.

Maar let wel: In die praktyk geld hierdie teorie van die Staat wat buite die moraal staan, alleen vir die eie Staat. Immers, sodra die vyandskap akuut word, slaan die hooghartige stem van die staalharde betoog oor in die histeriese gekrys wat die skimp en die opsetlike verdagmaking van die vyand met gretige hande aangryp uit die oue arsenaal van deug en sonde: dit is alles die vyand se leuenagtigheid, sy wreedheid, sy sataniese lis! Maar, dink daaraan: die vyand was tog ook 'n Staat?

Toe Huizinga hierdie karakterisering van die moderne staat in 1935 gegee het, het dit vanselfsprekend in die eerste plek betrekking gehad op die Nasionaal-sosialistiese staatsvorm van Duitsland en die Fasjitiese staatsvorm van Italië. Hierdie twee state is deur die laaste wêreldoorlog vernietig. In die plek egter van hierdie twee staatsvorme het die Kommunisme, wat destyds al in Rusland bestaan het, getree, 'n gedrogtelike wêreldmonster wat intussen sy kloue uitgestrek het buite Rusland tot in die Verre Ooste, wat besig is om deur te sypel in al die Westerse state en wat gevolglik op die huidige tydstip (soos welbekend) die hele wêreld bedreig met 'n nuwe oorlog wat die twee voriges volkome in die skaduwee sal stel wat omvang en helse verwoestingswerk betref.

Hiermee kom ons vanself op die terrein van **internasionale verhoudinge**.

Besonder interessant is dit om na te gaan wat professor H. Kraemer in sy werk „The Christian Message in a Non-Christian World” na vore bring, betreffende die huidige internasionale situasie. As ons vandag na die wêreld kyk, sê hy, dan word ons getref deur twee feite wat oppervlakkig beskou, lynreg teenoor mekaar staan. „Never before in human history has the world and mankind been such a close unity, and never before has it been such a discordant disunity.”

Honderd jaar gelede het Westerse volke en Oosterse volke in 'n bykans algehele geskeidenheid en geïsoleerdheid van mekaar gelewe. Belangrike gebeurtenisse in die een land het nie deurgedring tot ander lande nie, hulle reperkussies was beperk tot eie lokaliteit en eie grense. Maar wat is die geval vandag? „In political, economic, social and cultural respects the world has become one great body, in which the different parts are extremely sensitive to each other, and are interconnected by a web of very delicate tissue.”

Hierdie eenheid en uniformiteit word hoofsaaklik bewerkstellig deur die feit dat dit die Westerse wetenskap en kultuurvorme is wat deurdring tot alle uithoeke van die aardbol. „The irresistible impact of Western

patterns of life and behaviour on all parts of the globe produces an amazing uniformity of life."

En terloops: hierdie proses van eenheidsvorming ontwikkel met 'n ontsettende tempo. „All the non-Western peoples of the world—and that is the largest part of it—have experienced in the last fifty years more radical changes and adjustments in their individual and corporate life and in their material and spiritual life than in all the preceding millennia together."

Hierdie vinnige proses van gelykwording het vanselfsprekend die vooruitsig een verwagting laat ontstaan dat daarop die grondslag van 'n kulturele sintese 'n verenigde wêreld sou te voorskyn tree waarin opgeneem sou word alles wat die grootste, die edelste en die verhevenste was in die verskillende wêreldbeskawings.

Tot hiertoe egter het 'n sodanige wêreldomvattende eenheidsgeheel nog nê te voorskyn getree nie.—Inteendeel: „Although man has, through science and creative criticism, immensely progressed in the mastery of life by the organization of all human activity, **the inner structure of his life has been imperceptibly but steadily undermined by forces of disruption and dissolution.**"

En wat het die penetrasie van die Westerse wetenskaplike en kulturele invloede in die Ooste bewerkstellig? Dit het die fondamente van die primitiewe gemeenskappe losgewikkel en dit het die fondamente en die raamwerk van die groot Oosterse beskawings geweldig geskud. „Unrest, the clash of old and new ideals, the conflict of spiritual and material interest, communalism, nationalism, absolutist and militant communism and many things more, are the inevitable consequences.

Naas die feit van eenheid en harmonie vind ons dus in ons hedendaagse wêreld 'n ander feit, nl. die van gebrek aan eenheid en harmonie. Oppervlakkige rus en vrede gaan gepaard met dieper-liggende onrus en stryd.

In die Weste tref ons nog 'n ander en meer noodlottige verskynsel aan. Die proses van wetenskaplike navorsing op fisiese en psigies-geestelike terreine het uitgeloop op 'n immanensie-filosofie wat denke en syn, bewussyn en werklikheid identifiseer. Gevolg hiervan is dat die bestaan en werking van God in transendente vorm agter en bo die kosmiese werklikheid finaliter opgehef word. Gevolg hiervan is o.m. dit: „The triumphal march of man has ended in the selfdestruction of man, because it was not only an emancipation from a conception that obscured the reality of God and his word, but also from God Himself. Man, being rooted in God, destroys himself by destroying God."

Die proses van wetenskaplike navorsing op fisiese en psigies-geestelike gebied het uitloop op 'n immanensiefilosofie wat God en kosmos vereenselwig, wat dus uitloop op die vernietiging van God. Dit is die noodlottige gevolgtrekking, waartoe Kraemer kom. Ons beredeneer hierdie stelling nie verder nie.

Dit kan egter sy betekenis hê om, waar ons hier op die gebied van menslike kennis en wetenskap beland het, in aansluiting daarby aan te toon enkele ander opsigte, waarin, volgens Huizinga, die menslike kennis en wetenskap in die huidige tyd veeleer skadelik as bevorderlik vir die mens self is.

Die wetenskap het in ons tyd gevorder tot **op die grense van die menslike denkvermoë**. Die wetenskaplike ondersoek dwing om ver buite die grense van die voorstellingsvermoë uit te dink; die voorstellingsvermoë skiet ten enemale te kort om die gevondene van die realiteit wat in formules uitgedruk word, vir homself waarlik bewus eie te maak.

Nieteenstaande die vordering van die wetenskap het daar by die groot massas 'n **verswakking van die oordeel** ingetree. Ons staan voor die benouende feit dat twee groot kultuurwinste waarop ons met reg trots is, nl. die algemene onderwys en die moderne publisiteit, in plaas daarvan dat dit tot verhoging van die kultuurpeil lei, intedeel in hul deurwerking sekere verskynsels van ontaarding en verswakking in die hand werk. Kennis van allerlei aard word in groot hoeveelhede by die massas aangebring, maar verwerking daarvan in die lewe ontbreek totaal. En onverwerkte kennis belemmer die oordeel en staan die wysheid in die pad.

Met die verswakking van die oordeel gaan gepaard 'n **verswakking van die kritiese behoefte**. Daar kom 'n verwording van die intellektuele bewussyn in die spel. 'n Verregaande vertroebeling van die denkvermoë maak hom van menige gees meester. Dink bv. aan die eksesse waartoe die Freudianisme en sommige eensydige rasseteorieë gelei het. Wetenskap wat tot sodanige eksesse voer, is kwasi-wetenskap; dit is misbruik van die wetenskap. Dit is hierdie wetenskap wat in diens van 'n magswil kom te staan. En die magswil wat deur die kwasi-wetenskap versterk word, vind 'n kragtige en ernstige instrument in egte wetenskap wat daarin slaag om magsmiddele te vervaardig en aan te wend. Die egte wetenskap met sy tegniek skep al die middele en werktuie wat die magsorganisme daarvan vra.

Die verheerliking van die magswil het in 'n onlosmaaklike verband gestaan met die opkoms van **die filosofie van die kultus van die lewe**. Die lewe is 'n stryd, 'n stryd nie in die goeie sin van die woord nie, maar 'n stryd waardeur alle magte wat die ontplooiing en die ontwikkeling van die vitale lewe belemmer, vernietig moet word. Selfs beginsels en

sanksies van redelikheid en sedelikheid moet wyk vir die gesag en daadkrag van die lewe. Hierdie verheffing van die lewe bo kennis en oordeel open die weg tot sedelike en kulturele ontwrigting en verwarring. Sedelike en kulturele norme raak in verval.

II. DIE ROEPING VAN DIE CALVINISME T.O.V. DIE HUIDIGE WÊRELDTOESTAND:

As Huizinga die wêreldsituasie van 1935 karakteriseer, dan bestempel hy dit as 'n besete wêreld. As hy gedurende die tweede Wêreldoorlog die sataniese vernietigingswerk betrag, dan vat hy sy betragtinge saam in 'n boekie onder die opskrif „Geschonden Wereld.” In hierdie werkie gee hy aanduidinge tot herstel van die beste en geskonde wêreld van die huidige tyd.

Dit sou interessant gewees het om sy aanduidinge na te gaan en te beoordeel. Dit sou teweens interessant gewees het om na te gaan wat die twee ander skrywers na wie ons verwys het, Joad en Kraemer, aanbied tot heropbou van die toestand van wêreldverval wat ons tans belewe. Hierdie versoeking moet ons tans egter weerstaan. Ons gaan onmiddellik daartoe oor om die tweede deel van ons onderwerp in oënskyn te neem, nl. **Wat is die roeping van die Calvinisme t.o.v. die huidige wêreldtoestand?**

As hierdie vraag aan ons gestel word, dan klink die antwoord beslis en onverbiddelik: Ons word opgeroep tot stryd! Nie omdat ons as Calviniste die stryd as sodanig verkies nie. Nec! Maar wel omdat dit in die teenswoordige tyd gaan om die saak wat deur die Calvinis die hoogste gestel word, as absoluut gestel word, nl. die **Eer van God se Naam**. As die Eer van God aangetas word, dan is daar een plig wat onverbiddelik opgelê word: Stryd! Nie in die eerste plek: Stryd met wapengeweld nie, maar stryd met **geestelike wapens**... Die Calvinis word in ons tyd opgeroep tot 'n ideologiese stryd.

Helaas, die voortekens van 'n naderende stryd met brute wapengeweld is reeds onmiskenbaar sigbaar. 'n Stryd waaraan die Calvinis hom nie sal kan onttrek nie. Maar—ons bepaal ons by die ideologiese stryd.

Voordat ons daartoe oorgaan om die stryd t.o.v. besondere lewensfere te ondersoek, eers enkele opmerkinge ter algemene oriëntering. In hierdie opmerkinge, sowel as in die verdere stelling van die Calvinistiese beskouinge sluit ons aan by die Wysbegeerte van die Wetsidee en maak ons gebruik van die handige boekie van ds. J. M. Spier: „Inleiding in de Wijsbegeerte der Wetsidee.”

Die hartaar van die Calvinistiese wêreld- en lewensbeskouing vind ons **in die belydenis aangaande God Drieëinig**.

„Ek glo in God die Vader, die Almagtige, die Skepper van hemel en aarde.

Ek glo in Jesus Christus, sy eniggebore Seun, onse Here.

Ek glo in die Heilige Gees.”

God Drieënig—soos vasgelê in hierdie artikels van die Apostoliese Geloofsbelydenis—vorm die alfa en die omega nie slegs van God se oorspronklike skeppingswerk nie, maar ook van sy herskeppingswerk.

Hierdie artikels, in ooreenstemming met die leer van die Heilige Skrif, die besondere maar tewens absolute openbaring van God se Wil, proklameer God as die Skepper van hemel en aarde, die Skepper van die ganse kosmiese realiteit.

Daar moet dus ’n **fundamentele onderskeiding tussen God en die kosmos** gemaak word. God is die Almagtige Skepper; die kosmos is die geskapene. God is ewig; die geskapene is in die tyd. God is selfgenoegsaam; die kosmos is onselfgenoegsaam, dis van sy Skepper afhanklik.

God as die Almagtige Skepper is tewens die Soewereine Wetgewer. God het die ganse skepping onder die wet gestel, wet hier geneem as inbegrip van al die ordinansies, wetmatighede en norme wat die skepping van God in sy totaliteit beheers.

Die fundamentele onderskeiding dus tussen God as Skepper en die kosmos as skepping bestaan daarin dat **die wet die grens is tussen God en die kosmos**. God staan **bo** die wet en die kosmos **onder** die wet.

Hierdie onderskeiding tussen God en kosmos moet nie alleen ten sterkste benadruk word nie, maar dit moet ook terdeë begryp word. In verband hiermee moet volgens Spier die volgende bepalinge streng vasgehou word:

(a) Die wet wat die grens trek tussen die Skepper en die geskapene, hou wel ’n aferking in t.o.v. die geskapene, maar dit hou geen beperking in t.o.v. die Skepper nie, wat bo en buite alle grense uitstrek.

(b) Hierdie grens moet nie **ruimtelik** gedink word nie. Ook in die geskapene is daar baie wat bo die ruimtelike uitgaan.

(c) Met hierdie grensonderskeiding tussen God en die geskapene is nie alle onderskeidings tussen die Skepper en die skepsel vasgelê nie.

Hierdie fundamentele onderskeiding tussen God en kosmos, met die genoemde kwalifikasies, moet ten sterkste voorop gestel word. Immers, t.o.v. die verhouding tussen God en kosmos verstrik die menslike wetenskap en denke homself onophoudelik in allerlei dwaalleringe wat tot die mees noodlottige gevolge lei. Hierdie dwaalleringe bestaan daarin dat die mens óf (a) die bestaan van God of die bestaan van die kosmos tenvolte ontken, óf dat hy (b) God gedeeltelik by die kosmos inskuif of die kosmos gedeeltelik by God inskuif.

Wat betref die kosmos, moet hier ook enkele nadere aanduidinge gegee word. T.o.v. die kosmos moet gespreek word van 'n **wetsorde**. Immers, daar bestaan 'n **veelheid** van goddelike wette wat deur die Skepper in 'n bepaalde **orde** of reëlmaat gestel is oor die skepsele wat tot die verskillende **wetskringe** behoort en daarom net soveel **sinsye** vertoon. Hierdie wetskringe of sin-sye noem prof. Dooyeweerd **ontiese apriori's**. „Ze zijn a priori als constante grondliggende structuren der ervaarbare werkelijkheid. Ze vormen het fundament, waarop in de realiteit zich alle wisselende verschijnselen voltrekken.” (Spier).

Die kosmiese wetsorde is nie 'n orde van afsonderlike wette nie, maar van wetskringe. Dit is 'n orde in die verskillende **soorte van wette** (getalswette, lewenswette, denkwette, ens.). Die orde van wetskringe word ook nie deur die mens bepaal nie; hulle is deur God bepaal. In die wetenskap word die wetsorde nie **gemaak** nie, maar slegs **onthul**.

Dit is vanselfsprekend: as God die Skepper van die kosmos, van die kosmiese wetsorde is, dan is Hy die oorsprong en bron van alle soewereiniteit en gesag, van alle gelding, wat eie is aan die wette wat die verskillende kringe beheers.

Wyle dr. A. Kuyper het die gelukkige greep gedoen om die normatiewe struktuur-beginsel wat aan ons leiding verskaf by die opbou van die verbande van die menslike samelewing, soos skool, kerk ens., te bestempel as die beginsel van soewereiniteit in eie kring. Die Wysbegeerte van die Wetsidee het verder gegaan en aangetoon dat die beginsel van soewereiniteit in eie kring gelding besit nie slegs op die terrein van die samelewingsverbande nie, maar dat dit geld binne die sfeer van elke wetskring. Alleen maar—die soewereiniteit van die kosmiese wette en norme, wat as **afgeleide** soewereiniteit onderskei moet word van die **oorspronklike** soewereiniteit van God, is nie absoluut nie, maar relatief. Dit is relatief, betreklik, t.o.v. die grense van die eie kring waarbinne die wette geld. „Binnen de grenzen van een bepaalde wetskring gelden alleen de wetten of normen van die kring, niet die van andere kringen. Wordt deze souvereiniteit in eigen kring voorbijgezien, zodat men de wetten of normen van de éne kring aan een andere kring opdringt, dan ontstaat er droevige verwarring en onduldbare tyrannie, dan wordt het leven niet vrijgemaakt, maar geknecht.” (Spier).

Hierdie verwarring en tirannie ontstaan bv. as die wette van die gevoel tot die van die denke, die wette van die geloof tot die van historie, of die van die staat tot die van die kerk herlei word.

Bostaande verduideliking is by verre nie 'n omvattende uiteensetting van die Calvinistiese wêreld- en lewensbeskouing nie. Dit is egter voldoende, meen ons, om te begryp die skrilte kontras waarin die Calvinis-

tiese opvattinge te staan kom teenoor die beskouinge wat ons in die eerste deel van hierdie voordrag gebied het en waarin die huidige verval t.o.v. sekere lewensfere geskets is. Ons gaan dan nou daartoe oor om vanuit die Calvinistiese standpunt die toestande van verval binne die betrokke sfeer nader te besien en te beoordeel.

Allereers dan die toestand van verval **op religieuse en godsdienstige gebied.**

Ons spreek hier opsetlik van religieuse en godsdienstige gebied. **Religie** oorspan ons hele lewe, **godsdien**s vorm slegs 'n deel daarvan. Religie omvat alle diens wat die gelowige, in watter hoedanigheid ook al, deur die geloof in Jesus Christus tot eer van Gods Naam, verrig. Godsdien, daarenteen, sluit in alleen die suiwer godsdienstige handeling, soos lees van die Skrif, bid, psalmsing, gebruik van die sakramente.

As Joad nou verval in die algemeen aandui as „the dropping of the object”, dan beteken dit op beide religieuse en godsdienstige gebied niks minder as „the lacking of a creed” nie.

Dit hou nl. in dat die teenswoordige geslag „holds no belief of any kind about the fundamental nature and government of the universe.”

In die taal van die Calvinis kom dit hierop neer: Die teenswoordige geslag hou homself hoegenaamd nie besig met God as Skepper en Onderhouer van hemel en aarde nie, met God as Regeerder in die hemel en op die aarde nie, met God as Beskikker oor die lotgevalle van volke en nasies nie.

Verder: die teenswoordige geslag „does not think about the matters which fall within the province of religion one way or the other.”

Weer in die taal van die Calvinis: Alles wat as inhoud in die H.S. gebied word, alles wat in die Belydenisskrifte van die Christelike Kerk en alles wat in Dogmatieke gebied word, word sonder enige voorbehoud oor boord gegooi. Leerstellinge en leerstukke wat die Calvinis as onvervalste verlossingswaarhede bo alles liefhet, soos bv. die skepping van die mens na die beeld van God, die sondeval, die koms van die Vleesgeworde Woord van God in Jesus Christus, die onbegryplike liefde van God wat hierin openbaar word, redding en verlossing van die sondaar kragtens die soenlyde van Jesus Christus, die wederopstanding van die mens, die wederkoms van Jesus Christus, en die herstel van alle dinge as die nuwe hemel en nuwe aarde te voorskyn tree—al hierdie waarhede word as ydele bedrog, as blote versinsels van die menslike vernuf beskou. Dit alles besit vir die huidige geslag geen betekenis nie; dit is van nul en geen waarde nie.

In die allernouste verband met die nood op religieuse en godsdienstige gebied, staan **die verval op sedelike gebied.**

Die fundamentele beginsel wat die etiese wetskring beheers, is die liefde. As Christus in antwoord op 'n vraag van die Fariseërs as die eerste en groot gebod neerlê: „Jy moet die Here jou God liefhê met jou hele hart en met jou hele siel en met jou hele verstand,” en as sy tweede wat hiermee gelykstaan: „Jy moet jou naaste liefhê soos jouself,” dan proklameer Hy die liefde as grondslag vir die sedelikheid sowel as vir die godsdienst (Matt. 22: 37—39). Tussen die liefde tot God en die liefde tot die naaste moet alleen hierdie onderskeid noukeurig vasgehou word: Die liefde van God vind sy oorsprong in die religieuse volheid van die liefde soos dit aan ons geopenbaar is deur Jesus Christus as die vervulling van die wet en in die harte van die gelowiges uitgestort word deur die Heilige Gees. Die liefde tot die naaste waarin die etiese wetskring sy sin en betekenis vind, is die liefde in sy tydelike betrekkinge. Dit is dan ook waar as Joad verklaar: „When the foundations of the Christian code in Christian belief were sapped, it was unlikely that the superstructure of morals which was raised upon them would indefinitely survive.”

Toe die gesagsbeginsels van die Christelike godsdienst sy vat op etiese gebied verloor het, het die prosesse van verkrummeling en verrotting dan ook werklik ingetree. En . . . . wat was die gevolg? „In the sphere of morals the contemporary generation has no code,” sê Joad. Hieraan voeg hy dan toe: „This decline has occurred not merely in the sphere of sexual morals, it is also to be observed in the practice of the specifically Christian virtues, in charity, mercy, pity, honesty and unselfishness.”

Toe ons na die toestand van verval op staatkundige gebied verwys het, het ons dit gedoen hoofsaaklik na aanleiding van die karakterisering wat Huizinga gebied het van die Staatsabsolutisme van die Nasionaal-Sosialisme en die Fasisme. In dié verband het ons teweens verwys na die Kommunisme. Die fundamentele sonde van hierdie rigtinge bestaan daarin dat die Staat verhef word bo alle andere instellings en magte, dat dit geplaas word bo alle godsdienstige en sedelike norme, dat dit verhef word tot die absolute en hoogste Mag in die realiteitsorde. Hier dien slegs bygevoeg te word, sonder verdere verduidelikende beredenering, dat ook alle humanistiese en oordrewe demokratiese staatsstelsels hulle daarin besondig dat hulle aan die „individue,” aan abstrakte enkelinge, met hulle vryheid en gelykheid, 'n soewereine plek toeken, sò dat die owerheidsgesag aan die sg. volkswil ontleen word.

Teenoor al hierdie valse teorieë moet die Calvinisties-Christelike staatsbeskouing gestel en verdedig word.

Aangaande hierdie staatsbeskouing sê Spier dit: „De Christelike staatsbeskouing moet uitgaan van de tegenstelling **zonde en verlossing**. De verwoestende macht der zonde openbaart zich in heel het leven

der menschen op de aarde, ook in het gemeenschapsleven. Maar geen enkele vorm van gemeenschapsleven is zondig **als zodanig**. De structuur der verbanden rust in de wil van God onze Schepper en Verlosser. Het tijdelijke staatsverband is er om der zonde wil (Rom. 13) en staat nooit los van onzen Heere Jezus Christus, den Overste van de koningen der aarde. Het staatsleven zal in de grond of links of rechts gericht zijn, d.w.z. of het Rijk van Christus tegenwerken, wanneer het in de afval van God zelf een openbaring is van de anti-Christelike macht, of het Rijk Gods bevorderen, wanneer het transcendente Lichaam van Christus zich meer of minder zuiver openbaart in het gemeenschapsleven van de Christelike staat." (Spier).

Tot nadere presisering van die wese van die staat moet ons verwys na die twee tipiese funksies wat prof. Dooyeweerd i.v.m. alle sameleavingsverbande onderskei, nl. die tipiese funderingsfunksie en die tipiese bestemmingsfunksie. Wat die staat betref, lê sy tipiese funderingsfunksie in die historiese wetskring, nl. in 'n historiese magsorganisasie: **die interne monopolistiese organisasie van die swaardmag oor 'n bepaalde territoriaal begrensde kultuurgebied**. Hierdie monopolistiese organisasie van die swaardmag vorm 'n onveranderlike strukturelement van die staat, maar dit fundeer slegs die staat; dit voltooi hom nog nie. Hierdie voltooiing en afronding van die staatsbegrip is gegee in die staat se tipiese bestemmingsfunksie, nl. **in die handhawing van 'n publieke regsgemeenskap tussen owerheid en onderdane**, 'n funksie wat geleë is in die juridiese wetskring.

„Deze bestemmingsfunctie is bij de staat een juridische; de staat is eerst als **rechts-gemeenschap** gequalificeerd. Recht en macht, bestemming en fundering, zijn de beide polen in de structuur van het staatsverband. Macht zonder recht onttaardt in willekeur en dwingelandij. Een machtsstaat, die 't recht als leidende functie zou negeren, zou ontaarden in een georganiseerde roversbende. Aan de andere zijde echter zal het recht—losgemaakt van z'n historische machtbasis—de staat tot een hersenschim doen vervluchtigen" (Spier).

Hierdie korrelasie tussen reg en mag druk hom uit in die gesagstruktuur van die owerheid en die onderdane. Dit is verkeerd om in die owerheid die eintlike staat te soek. Wel is elke staat 'n **owerheidstaat**, maar die staats**volk** behoort ook wesenlik tot die staat. Owerheid en onderdane is onafskeidelik aan mekaar verbind.

Hierdie stelling van die saak hou egter nie in dat die staatsreggemeenskap alle ander interne regsverbande in homself as onderdele saamvat nie. Dit sou uitloop op 'n totalitêre staatsinrigting. Nee, die staat is wel universeel in dié sin dat hy **alle** bewoners binne sy territoriale gebied omvat en dat hy hulle integreer tot 'n eenheid bo alle verskil en verdeeld-

heid. By hierdie integreringsfunksie egter bly die staat gebonde aan sy tipiese struktuur. Die staat mag bv. **nie** die verantwoordelikheid op hom neem om op 'n **totalitêre** wyse ander samelewingsverbande tot stand te bring en te beheers nie. Nee, samelewingsverbande soos kerk en gesin, het elk sy eie interne regsfunksie, 'n regsfunksie egter wat gekarakteriseer word deur sy eie bestemmingsfunksie wat iets anders is as die juridiese. „De staat heeft geen zeggenschap over het **interne** recht van gezin, school, kerk, wetenschap, bedrijf, enz. Maar alle verbanden, die er binnen de staatsgrenzen zijn, hebben er recht op, dat hun belangen beschermd worden tegen de expansiezucht van andere belangen; dat hun levensruimte gelaten wordt om zich stil en gerust te kunnen ontwikkelen (Vgl. I Tim. 2: 2). Daarvoor te zorgen is de speciale roeping van de staat als rechtsgemeenschap” (Spier bls. 191—2).

As die staat egter ingryp in die interne regsfeer van ander verbande, maak hy homself skuldig aan 'n magsusurpasie wat buite sy bevoegdheid lê.

By 'n staatsinrigting soos hier aangedui, is dit onmoontlik denkbaar dat so 'n staat homself ooit sal skuldig maak aan sodanige dwaashede en perversiteite, aan sodanige regsverkragtinge en wreedhede soos deur Huizinga geteken.

In aansluiting by wat hier in verband met die staat gekonstateer is, werp ons 'n blik op wat as verval **op internasionale gebied** deur Kraemer genoem word.

Kraemer vestig die aandag op die feit dat in die teenswoordige tyd daar twee verskynsels in die wêreld en onder die mensheid bestaan wat, oppervlakkig beskou, lynreg teenoor mekaar staan, nl. 'n hegte eenheid aan die een kant en 'n onharmoniese onenigheid aan die ander kant, „a close unity” teenoor „a discordant disunity.” Ons sou hierdie s.g. teenstrydigheid as volg wil stel: Daar is eenvormigheid tussen die volke, of daar kom eenvormigheid tussen hulle tot stand, wat betref alle beskawingsprodukte of -voorwerpe wat **instrumentele** waarde besit, d.w.s. wat betref alle dinge wat d.m.v. tegniek en wetenskap ontdek of vervaardig word en dan in diens van die mensheid gestel word om bepaalde doeleindes te bereik. So bv. ontstaan daar eenheid en gelykvormigheid tussen die nasies wat betref die gebruik van treine, motors en vliegtuie wat in diens van vervoer gestel word; so ontstaan daar eenheid en gelykheid tussen die nasies wat betref die gebruik van kanonne en atoombomme om mekaar van die aardbodem uit te delg. So ontstaan daar voortdurend gelykheid en gelykvormigheid al na gelang die verskillende volke van die wêreld spontaan, as gevolg van eie inisiatief, wetenskap en kultuur tot ontwikkeling bring. Of dit ontstaan as gevolg van die feit dat die een

volk die wetenskap en kultuur van 'n ander volk oorneem. Wetenskap, beskawing, kultuur, handel, nywerheid ens. stel magte in werking wat kontak, eenheid, gelykheid, gelykvormigheid tussen alle volke tot stand bring en bevorder.

Dit is sodanige prosesse van gelykwording, van eenheidsvorming, wat besig was om hulle te voltrek sedert die masjientydperk die oorhand oor die wêreld verkry het. Veral het hierdie verskynsels op groot skaal te voorskyn getree sedert die Oosterse volke die wetenskap en tegniek en die voortbrengsels daarvan van die Weste vir hulleself begin toeëien het en hulleself geleidelik meer en meer begin aanpas het by die lewensvorme en -usansies van die Europese volke. Dit is hierdie verskynsels waarna Kraemer verwys.

Maar, soos Kraemer konstateer, hierdie aanpassing van die Ooste by die Weste, hierdie vereenselwiging van die Ooste met die Weste, sover dit uitwendige utiliteitsaangeleenthede betref, het nie die resultaat opgelewer wat in die algemeen verwag was nie, nl. dat daar 'n verenigde wêreld sou ontstaan waarin opgeneem sou word alles wat die grootste, die edelste en die verhevenste was in die verskillende beskawings.

Vanselfsprekend die vraag: Waarom het hierdie mooie, magtige wêreldseenheid nie te voorskyn getree nie? Ons wil die antwoord as volg stel: Dit is kragtens die wysheidsbestel van God dat die mensheid gedifferensiëer geraak het in volke en nasies. Elke aparte nasionale volksgroep besit sy eie geestesstruktuur, sy eie volkspersoonlikheid en aanleg, sy eie volksgevoel of nasionale sentiment. Hierdie eie geestesstruktuur, hierdie eie nasionale volksbewussyn en volksgevoel, bind elke volksgroep onderling sterker saam as enige ander mag. Hierdie selfde faktore egter differensieer en skei die verskillende volksgroepe van mekaar.

'n Internasionale volkere-eenheid sou alleen dan bewerkstellig word, as die verskillende volke nie slegs nader aan mekaar gebring en met mekaar geassimileer word deur faktore en magte wat instrumentele, sekondêre waarde besit nie, maar deur faktore en magte wat ook inherente, spirituele waarde in hulleself en kragtens hulleself besit. Daardie hoedanighede en groothede soos 'n nasionale geestesstruktuur, volkspersoonlikheid en -aanleg, nasionale gevoel, volks-eer en -trots, is groothede wat inherente, spirituele waarde en betekenis in hulleself en kragtens hulleself besit. Alleen dan, wanneer verskillende volke met mekaar sou vereenselwig op so 'n wyse dat hulle nasionale geestesstruktuur, hulle volkskarakter en -persoonlikheid, hulle volkstrots en volkseer soos strome water saamvloei en een word, alleen dan sal die groter en almal-omvattende wêreldseenheid tot stand gebring word. In die praktyk egter is dit 'n onmoontlike ideaal.

Dit is juis hierdie saamvloeiing en eenwording wat nie **kan** bewerkstellig word deur blote tegniek en wetenskap nie. Intendeel, die stryd van die twee vergange wêreldoorloë het daartoe meegewerk om onder alle volksgroepe, ook onder die van die Ooste, nasionale selfbewussyn, volkstrots en volkseer wakker te skud en te intensifiseer. Vandaar dat die Asiatiese volke sedert die Tweede Wêreldoorlog daarna streef om hulleself te ontworstel en te bevry van die seggenskap en dominasie van die Westerse moondhede.

Geen enkele volk of nasie kan bestaan sonder staatkundig georganiseer te wees nie. Elke volk moet noodwendig staan binne 'n staatkundige samelewingsverband. Harmoniese eenheid, ordening, samewerking op internasionale gebied, sou alleen dan bewerkstellig word, as al die afsonderlike state ingerig en georganiseer sou wees volgens die aanduidinge so pas gegee. Só ingerig sou al die state voldoen aan die eise wat gestel word deur die leer van die kosmiese orde, en veral aan die eise van die beginsel van soewereiniteit in eie kring. Hulle sou dan in die hoogste mate voldoen aan die eise van geregtigheid, geregtigheid wat 'n volk verhoog en die vaste grondslag lê vir vrede en orde op internasionale gebied. Dit sou nie beoog 'n ineenvloeiing en ineensmelting van die verskillende volke van die wêreld nie, maar wel die erkenning van die bestaansreg van al die verskillende volke in 'n harmoniese verhouding tot mekaar volgens die geregtigheidsbeginsels deur God apriori daargestel vir 'n sodanige internasionale orde.

Alleen 'n internasionale orde geskoei op sodanige lees, geskoei op die genoemde beginsels van geregtigheid, sal die heersende toestand van wanorde, suspisie, haat, vyandskap, tirannieke verdrukking op internasionale gebied verminder en uitskakel.

Laat ons tenslotte kortliks aandag gee aan daardie lewensfeer wat ons die laaste genoem het onder die sfere waarbinne daar verval en agteruitgang sterk merkbaar is in die teenswoordige tyd, nl. die sfeer van menslike kennis en wetenskap. In hierdie verband het Huizinga gespreek van 'n wetenskap wat streef na oorskryding van die grense van die menslike denkvermoë; hy het gespreek van 'n verswakking van die menslike denkvermoë wat as gevolg het 'n verswakking van die kritiese behoefte; hy het melding gemaak van die opkoms van die filosofie van die kultus van die lewe, wat leer dat selfs die beginsels en sanksies van redelikheid en sedelikheid moet swig voor die gesag en daadkrag van die lewe. Hoe besien die Calvinisme die vraagstuk van menslike kennis en wetenskap? 'n Magtige vraagstuk waarvan ons slegs die allerfundamenteelste beginsels kan ponceer.

Ook wat sy kennis en wetenskap betref, vind die Calvinis sy uitgangspunt in die **hart** of die siel. Die hart wat die H.S. self kwalifiseer as die

uitgangspunt van die hele lewe. Die hart is die konsentrasiepunt, die religieuse wortel van ons hele menslike bestaan. Daaruit ontspring al onse gedagtes en al onse dade; daaruit ontspring onse liefde, onse geloof, **onse lewensuitinge**. In ons hart word die antwoord gegee op die laaste en diepste vrae.

In ons hart word ook onse houding tot God bepaal. Die wedergeboorte is die vernuwing van die hart deur die Heilige Gees. Dit is ons hart wat deur die Heilige Gees omgeset word vanuit die afvallige rigting in die rigting op die Here.

Maar nou—die hart van die mens kan **nooit** neutraal wees nie. Dit het die Here lief óf dit staan teenoor die Here vyandig. Dit het deel aan die Here Christus óf dit staan buite Hom. Dit is vernuut óf dit lewe in afval.

Volgens die Calvinisme vind die menslike kennis, wysbegeerte en wetenskap sy uitgangspunt in die hart van die gelowige wat deur die Heilige Gees herbore is en wat deel het aan die openbaring van God in Christus. As die Christusbelyder in sy hart, in die sentrum van sy lewe, gebind is aan die Woord van God, dan sal die Woord van God in sy hele lewe 'n sentrale plek inneem en ook sy wetenskaplike arbeid beheers. Dan alleen kan hy ook in die wetenskap die Here dien en die Ryk van Christus bevorder (Spier bl. 24 ens.)

Dat die standpunt wat hier t.o.v. kennis en wetenskap gestel is, berus op 'n antitese wat nie opgehef kan word nie, moet openhartig beken word. Wyle dr. A. Kuyper het in sy **Encyclopaedie der heilige Godgeleerdheid** die bestaan van 'n tweërlei wetenskap onweerlegbaar aangetoon. Aan hierdie antitese tussen 'n Christelike en nie-Christelike wetenskap lê nou eenmaal ten grondslag die Skriftuurlike predestinasiebeginsel wat die mensheid onverbiddelik in twee kampe verdeel, nl. die kamp van die gelowiges (die Civitas Dei) en die kamp van die ongelowiges (die Civitas terrena). Die wetenskap tog hang nie in die lug nie en staan nie op homself nie. Die agtergrond is religieus. Dit kom op uit die menslike hart wat teenoor die Here en Sy Christus nie neutraal kan wees nie, wat **voor** Hom of **teen** Hom gekies het. Die wetenskap dink in die rigting van God af, óf in die rigting na Hom toe. Dit is links óf regs georiënteerd. Dit hou God se verbond, óf verwerp dit.

Om in hierdie verband in besonderhede in te gaan op die vraagstukke van kennis, van geloof en van die verhouding tussen beide, lê buite ons bestek. Slegs die volgende:

1. Wetenskaplike kennis, die moontlikheid waarvan afhanklik is van die analitiese of logiese funksie, is en bly beperk tot datgene wat beslote lê binne die grense van die vir die mens ervaarbare kosmiese orde. Dit is

die taak van die besondere vakwetenskappe wat die wette van die besondere realiteitskringe navors, om hierdie kennis te verskaf. Van al datgene wat buite of bo die ervaarbare kosmiese orde bestaan, is menslike ervaring en wetenskaplike kennis onmoontlik.

2. Kennis van datgene wat as Vaste Grond agter die kosmiese tydorde bestaan, kan alleen verkry word deur die geloofsfunksie en wel deurdat daar van die Vaste Grond 'n openbaring uitgaan. Vandaar dat prof. Dooyeweerd as sinkern van die geloofsfunksie stel die „transcendentale zekerheid in de tijd omtrent den Vasten Grond aller dingen, in gegrepenheid in het hart onzer existentie door een openbaring van den Oorsprong.” Vir die Calvinistiese gelowige is die Vaste Grond van alle dinge wat Hom as die Oorsprong openbaar die Drieënige God, soos by die aanvang reeds voorop gestel.

3. Verval op wetenskaplike gebied wat lei tot die gevaarlike konsekwensies waarop Huizinga gewys het, vloei dus voort uit die fundamentele feit dat die verskillende wetenskappe hulle eie toegewese grense oorskry en hulleself skuldig maak aan mags- en gesagsusurpasie op die gebiede van ander wetenskappe. So bv. as die biologie die grense van die biologiese wetskring oorskry en sy heerskappy uitstrek oor die grense van ander kringe, dan kry ons Biologisme wat kan voer tot 'n filosofie van lewenskultus wat norme van redelikheid, sedelikheid en godsdiensondermyn. As die Politika die grense van die juridiese sfeer verlaat en die wette van ander sferes aan sy eie gesag onderwerp, dan is die weg vir hom gebaan om so 'n monster soos die Staatsabsolutisme te skep wat selfs die wetenskap verkrag om sy eie doeleindes te bereik, selfs al gaan dit gepaard met wreedheid en geweld. As die Logika bo die grens van die analitiese kring uitstyg en selfs die hoofgrens tussen God en kosmos vernietig, dan lei dit o.m. tot 'n immanensiefilosofie wat God en wêreld vereenselwig, of liewers God van Sy gesagstroon wegneem en die mens self daarop plaas.

Maar hiermee is dan ook gestel die **grondoorzaak** waartoe die hele wêreldsituasie van verval en agteruitgang in die teenswoordige tyd teruggevoer kan word, waartoe die besetenheid en geskondenheid van die huidige wêreld herlei kan word. Dit is die grondoorzaak waartoe nie slegs verval binne die lewensfeer wat ons behandel het nie, maar waartoe verval binne soveel ander lewensfeer wat deur ons onaangeroer gebly het, teruggevoer kan word.

Die essensiële grondoorzaak is geleë hoofsaaklik in die Immanensiefilosofie wat onverbiddelik inhou die absolute negasie en ontkenning van God die Here as die Skepper en Regeerder van die kosmiese wêreldorde, as die Absolute Soewerein wat Sy gesag uitoefen in die hemel

en op die aarde, wat die kosmiese orde in stand hou volgens die eenheid-skema van sy wetskringe. Die mens het homself losgewikkel uit sy God-verankertheid ten opsigte van alle wetsfere, veral ten opsigte van die normatiewe wetskringe wat bo die psigiese kring geleë is. Die mens het homself met sy wetenskap en sy vindingrykheid geplaas op die Godstroon van gesag en heerskappy, van selfgenoegsaamheid en selfvoldaanheid. Hy het die bande van God se heilige Wet en Gebod van hom weggewerp.

Maar die wysheid van die mens is dwaasheid by God. Die mens wat sy God vernietig, sê prof. Kraemer, vernietig homself. Die mens in sy dwaasheid het 'n wêreld geskep waarin die magte van Satan heersend geword het. Dit is asof God die konserverende krag van Sy gemene grasia terugtrek sodat die destruktiewe magte van Satan kan toeneem. Vandaar dat die diaboliese besetenheid van die wêreld voortdurend grusame vorme aanneem, dat internasionale ontwigting en verwarring dollar en dollar word, dat magtiger en magtiger soldate-magte gemobiliseer word, dat in aangroeiende tempo wapentuig in die vorm van projektele vervaardig word waarme alle vorme van lewe vernietig kan word, planete uit hulle baan gestuur kan word, sodat, as hulle ewentueel met die aarde in botsing kom, die ganse heelal sal opgaan in vlamme van vuur en sulfêr.

Dit is in en teen 'n sodanige wêreld dat die Calvinisme opgeroep word om te stry. Soos vroeër opgemerk, dit gaan **om die Eer van God se Naam**. Uit datgene wat ons voorgedra het, meen ons, blyk onbetwisbaar dat die skending van Sy Eer, die loëning van Sy Naam, die negasie van Sy Waarheid, in ons tyd 'n uitgebreidheid, 'n intensiteit en vorme aangeneem het soos wellig heel selde of nooit in die geskiedenis van die mensheid.

Daarom—dit is 'n deur God opgelegde roeping, taak en plig waaraan die Calvinis hom nie kan en mag onttrek nie. Dit is 'n noodsaak dat almal wat hulleself nog stel op die standpunt van God se geopenbaarde Waarheid, almal wat die knie nog nie vir die Baal van die 20e eeu gebuig het nie, hulle opmaak om met die swaard van God se Woord op te trek en die stryd te voer teen alle loënaars van Sy Waarheid en alle skenders van Sy Majesteit.

Die getalle van die vyande van God is legio; hulle organisasie en samewerking neem by die dag toe in vorm en doeltreffendheid.

Dit is 'n onverbiddelike noodsaaklikheid vir alle gelowiges, maar veral vir die Calvinistiese belyders, om hulle eie geledere saam te sluit en gemeenskaplike front te maak teenoor die vyand. Die banier van Koning Christus moet omhoog gehê word; daaromheen moet gewillige, geesdriftige strydêrs hulleself skaar in onverbeterlike organisasie en for-

masie. Die stryd moet aangeknoop word op alle lewensterreine: op die gebied van die persoonlike en sosiale lewe; op die gebied van die bedryf, nywerheid en handel, van staatkunde en internasionale verhoudinge; van opvoeding, onderwys en wetenskap; van kerk en godsdiens.

Dit is in hierdie stryd teen onweerheid en ongeloof dat die Potchefstroomse Universiteitskollege vir C.H.O., binne enkele weke die Potchefstroomse **Universiteit** vir C.H.O., 'n heel beskeie plekkie op wetenskaplike gebied wens in te neem. Dit is sy wens en begeerte om 'n sodanige plekkie in te neem—nee, dit is meer: dit is kragtens sy stigting (in 1869), kragtens sy inlywing as samestellende kollege in die Universiteit van Suid-Afrika (1921), kragtens sy selfstandigwording (1951), tewens sy **plig** om 'n sodanige plekkie in te neem. Sy plig—immers, by die stigting van die Teologiese Skool was die onmiddellike doel om voorsiening te maak vir die opleiding van bedienaars van die Woord vir die Gereformeerde Kerk. Maar tewens, onder leiding van God het wyle prof. D. Postma en sy medewerkers besef dat die opleiding nie eng seminaristies moes wees nie, d.w.s. opleiding uitsluitend teologies vir predikante nie, maar 'n hoë opleiding, 'n opleiding ook vir die grade van die Universiteit van die Kaap die Goeie Hoop, dus universitêre onderwys in ooreenstemming met die beginsels van God se Woord. Van hierdie standpunt, wat tewens inhou die bestaansreg en grondslag van ons inrigting, nl. dat dit moet wees 'n inrigting vir C.H.O., is tot dusver nie afgewyk nie, nie ten tyde van inlywing by die Universiteit van S.A. nie, ook tans nie by geleentheid van sy selfstandigwording nie. Op die stryd en moeite wat dit gekos het om die standpunt en karakter van ons inrigting te handhaaf en deur wetgewing erken te kry, gaan ons nie in nie. Maar—ons wys met nadruk daarop dat die eintlike saak waarom dit gaan, nl. beoefening van die wetenskap „In U Lig,” asook Godsvrug en trou aan die ideaal van die stigters, ons dit as 'n dure plig oplê om 'n beskeie plek binne die geleedere van hulle wat die stryd voer teen ongeloof en afval, op te eis.

By hierdie geleentheid van die aanvaarding van die hoogs-eervolle taak van die hoofskap van ons inrigting het ek gemeen dat ek nie beter kon doen nie as om die aandag te bepaal by die huidige wêreldsituasie en die gevare wat daaruit voortvloei en die Christendom ten opsigte van sy heiligste erfgoed bedreig. Tegelyk bied die behandeling van hierdie onderwerp dan die geskikte geleentheid om die roeping en plig van die Calvinisme ten opsigte van hierdie wêreldsituasie en sy gevare te beklemtoon. Vanselfsprekend lê in die beklemtoning van die laaste opgesluit 'n aanduiding van die roeping en taak van ons eie inrigting as 'n Calvinistiese instelling vir hoër onderwys. Die moontlikheid het bestaan

om die onderwerp van ons behandeling nie so breed te stel nie, maar dit in te perk en toe te spits slegs op die roeping en taak van die P.U.K. 'n Sodanige ingeperkte uiteensetting egter sou nie die ruimte gelaat het vir 'n indikasie van die werklike, dodelike gevare van die huidige tydstip nie. Gesien in die breëre verband, dring die besef aangaande die grootsheid en erns van die arbeid waartoe ons inrigting en onself geroep word, hom des te sterker aan ons op. Ons moet terdeë besef dat die Potchefstroomse Universiteit vir C.H.O. 'n sitadel moet wees te midde waarvan 'n ligtoring staan wat sy heldere glanse, die glanse van God se Waarheidslig, versprei op alle terreine van die wetenskap.

Aan ons Universiteit moet die onwaarhede en valshede wat in die duisternis van die ongelowige wetenskap wandel en soveel onheil, selfs binne die mure van die Kerk van Christus, bewerk, nagespeur, ontbloot en bestry word. Mag ons almal diep deurdronge wees deur die besef van die grootsheid, die heerlikheid en verantwoordelikheid wat God in ons arbeid aan ons geliefde inrigting aan ons oplê!

Geliefde Toehoorders, dit is vir my persoonlik 'n diepgrondige behoefte van die hart om by die geleentheid van die aanvaarding van die hoogs-verantwoordelike betrekking van die hoofskap van die Potchefstroomse Universiteit vir C.H.O. in die allereerste plek my nederige en ootmoedige dank jeens my God en Vader in die Hemel te betuig. Dit is Hy wat my, niteenstaande my persoonlike nietighede en swakheid, waardig gekeur het vir hierdie hoogs eervolle betrekking. Mag Hy self wat my opeis vir hierdie verantwoordelike vorm van diens, my die krag en genade skenk om dit te verrig tot eer en verheerliking van Sy Heilige Naam!

Aan U, Hooggeagte Voorsitter en Lede van die Raad van ons inrigting, my diepgevoelde en opreggemeende dank en erkentlikheid vir die groot vertroue in my gestel om my eenparig en sonder aarseling aan te wys as rektor van die P.U.K. vir C.H.O. Dat my benoeming moes geskied op die hoogsgewigvolle tydstip van die oorgang van ons inrigting van 'n kollege na 'n selfstandige universiteit, bring my onder 'n veel dieper besef van **hoe groot** die vertroue is wat u in my stel. Mag God my die ywer en getrouheid gee om u in u verwagtinge nie teleur te stel nie!

U, my seergeagte Kollegas, lede van die Senaat, ek dank u innig en opreg vir die vrymoedigheid en welwillendheid waarmee u my by die Raad aanbeveel het om die leidende posisie in u geledere te beklee. Aan alle kollegas wens ek hierdie versekering te gee: U gewaardeerde vriendskap en toegeneentheid was vir my in die verlede 'n versterking en 'n inspirasie. In my toekomstige arbeid sal ek daaraan veelmeer behoefte hê. Ek reken daarop. Verder: verdra my in my tekortkominge; staan my by in dae van moeilikheid en spanning.

Geagte dames en here studente, na my beskeie mening, wat tegelyk 'n vaste oortuiging is, geniet u 'n besondere voorreg: Om u opleiding en vorming te ontvang aan 'n inrigting wat homself stel op die hegte grondslag van die Drie Formuliere van Enigheid, wat tewens die grondslag is van die drie Afrikaanse kerke, aan 'n inrigting wat as sodanig in die toekoms wetlike erkenning sal dra. Stel uself gewilliglik onder die leiding van u dosente wat almal u persoonlike belange op hulle hart dra, koop die tyd van u studiejare uit en vorm uself tot strydere vir die saak en die Naam van u Koning Jesus Christus. As ek in die betrekking wat ek beklee, u enige hulp of bystand kan verleen, ek stel myself beskeidenlik tot u diens! Mag die Here Sy onmisbare seën gebied op ons almal se gesamentlike arbeid tot heil van ons inrigting en tot eer van Sy Grote Naam.

Dames en Here, by geleentheid van ons feestelikhede van 14 tot 17 Maart sal ek D.V. die geleentheid kry om 'n woord van hulde te bring aan die nagedagtenis van almal wat hulle beywer het in belang van die P.U.K. en wat reeds van ons heengegaan het, om tewens dank te betuig aan hulle wat onder God se genadige beskikking nog in ons midde is. Ek weerhou myself dus by hierdie geleentheid daarvan.

Dit is egter 'n onweerstaanbare drang en begeerte van my hart (trouens ek kan en mag dit nie nalaat nie) om by hierdie geleentheid dankbare en erkentlike hulde te bring aan die nagedagtenis van wyle ons hooggeagte en geliefde rektor, professor dr. F. Postma.

Sedert 1919, die jaar toe die P.U.K. vir C.H.O. as 'n selfstandige inrigting naas die Teologiese Skool tot stand gekom het, het prof. Postma, op hoë uitsondering na, by die heropeningsgeleentheid aan die begin van elke jaar óf self die woord gevoer óf tenminste sy plek op die verhoog ingeneem.

Aan die begin van hierdie jaar, wat vir homself so 'n hoogsbelangrike jaar sou gewees het, bly sy plek ongevuld. Alleen in ons herinnering verwyl sy waardig gestalte in ons midde. Die gedagte dat hy sy plek nooit weer tussen ons sal inneem nie, skryn deur die siel; soms dreig huiwering om ons te oorval. Immers, is sy aanwesigheid nie essensieel en onontbeerlik vir die voortbestaan en vooruitgang van die P.U.K. nie? Laat ons in sodanige oomblikke van vertwyfeling besef die betekenis van die Skrifwoord: My gedagtes is nie u gedagtes nie; My weë is nie u weë nie. Maar laat ons ook aan die anderkant besef dat God ons desnietemin oproep tot pligsbetragting en diens. Die grootste hulde en eer wat ons aan sy nagedagtenis kan toebring, is om die groot werk wat hy gedurende so 'n lang en geseënde ampstermyn met ywer en nougesetheid verrig het, voort te sit. En laat ons by die voortsetting van sy arbeid

sy nougesetheid en deeglikheid, sy ywer en volharding, altyd in herinnering hou. Dit sal vir onself die sterkste inspirasie wees, en dit sal aan sy nagedagtenis die hoogste hulde en eer wees. Ons dank God vir die lewe en arbeid van Ferdinand Postma.

Ons verseker sy weduwee en familiebetrekkings nogmaals van ons opregte meegevoel in hulle onherstelbare verlies. Ons beveel hulle Gode aan!

Dames en Here, ek dank u vir u geduld!
